

Sociale Raad Tilburg: Armoede

Advies aan commissie Sociale Stijging dd 15 juni 2015

Tilburg

Tilburg heeft een goed armoedebeleid. Armoede is echter nog steeds aanwezig in de stad. Deze neemt zelfs nog steeds toe. Dat blijkt ook uit de cijfers.ⁱ Ook de ervaringen die de SRT hoort, duiden daar op. Zinvol dus om te onderzoeken wat er goed gaat, wat er niet goed gaat en waarom de armoede toe neemt ondanks de genomen maatregelen. Met als doel: welke maatregelen zijn er nodig om armoede in Tilburg te bestrijden?

Kernvraag voor de SRT

Armoede en armoede bestrijden: wie is waarvoor verantwoordelijk? Wat hoort bij de overheid? Wat kan de samenleving doen? Wat kunnen fondsen bijdragen?

Focuspunten

- De gemeente is in onze ogen verantwoordelijk voor de basis (3D breed: inkomen, schulden, gezondheid, zorg). Deze moet op orde zijn. Doel gemeentelijk beleid moet een stabiele basis zijn van waaruit mensen verder kunnen werken, perspectief hebben en daardoor ruimte om weer mee te doen. Als de basis niet op orde is, kan niemand eigen verantwoordelijkheid nemen. De impact van financiële bestaans(on)zekerheid op de andere levensgebieden is bewezen groot. Mensen die leven in armoede leven, ervaren vaak stress, weten niet waar ze moeten beginnen met oplossen, uitzichtloosheid, geen toekomstperspectief, schaamte, schuld etc.
- Goed zicht op de situatie in de stad is belangrijk om goed gemeentelijk beleid te kunnen voeren. Wat is al geregeld, waar zitten nog hiaten? Bv Voedselbank: mensen net boven de grens van €180,-. Wat kunnen fondsen dragen en wat niet? Kijk hierbij ook naar specifieke groepen! Soms is het nodig te onderkennen dat bepaalde groepen extra worden getroffen. (Armoede heeft een kleur en een sekse). Dit betekent geen herinvoering van doelgroepenbeleid, maar wel een goede analyse of het beleid voor alle groepen in de stad werkt en waar de meest kwetsbare groepen zitten.ⁱⁱ Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente een concreet beeld te hebben van de armoede in de stad.
- De gemeente moet armoede erkennen en kwetsbaarheid benoemen. Het gaat om de meest kwetsbare groepen in de stad. Zij hebben support en compassie nodig, geen minachting en schuld. Bejegening speelt hierbij een grote rol. Denk mee, kijk naar de totale situatie, naar de persoon als geheel. Menselijke maat en maatwerk.

Een interessante studie in dit verband van Sendhil Mullainathan & Eldar Shafir. 'Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen'. Ze vragen zich af waarom arme mensen 'domme dingen' doen. Vaak wordt beweerd dat de armoede het gevolg is van deze 'domme dingen'. Het onderzoek laat zien dat het precies andersom is: armoede is de oorzaak. Het geeft een beeld van de enorme impact die armoede kan hebben op een mensenleven. Het onderzoek gaat over schaarste. Niet in economische termen, maar om de impact van ervaren schaarste. Mensen die schaarste ervaren, zijn goed in het managen van hun korte termijn problemen. Toch zijn de nadelen groter dan de voordelen. Focus op directe gebreken: de rekening, voldoende eten. Geen ruimte voor lange termijn. Te zwaar belast, leidt tot geringe mentale vermogens.

Wat laat dit zien: Crux is hen zorg uit handen nemen, ondersteunen. Weer perspectief bieden. Kijk naar persoon als geheel.

Specifieke punten

- Bejegening

Respectvol met mensen omgaan is van belang voor gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen. Er zijn veel verhalen van klanten over de wijze van bejegening: respectloos, geen antwoord op vragen, ik word behandeld als een klein kind. Mensen voelen zich niet behandeld als een volwaardig mens. Het mooie hiervan is dat dit, een respectvolle bejegening, geen geld kost.

- De gemeente als oorzaak van (financiële) problemen

Het afhandelen van aanvragen uitkering duurt soms erg lang. Mensen moeten soms maanden wachten op toekenning: voorbeelden van 4 tot 7 maanden. Voorbeelden van mensen die maanden van een voorschot moeten leven. Een voorschot dat niet aangeboden wordt door de medewerkers maar waar mensen zelf om moeten vragen. Maar mensen kunnen niet vragen om iets wat ze niet kennen.

Door maanden zonder inkomen (geen uitkering, geen voorschot, geen financiële reserve) ontstaat door het gemeentelijk beleid armoede en andere problemen. Vaste lasten kunnen niet worden betaald, zo ontstaan schulden. De gemeente moet er allereerst voor zorgen dat de mensen die het nodig hebben snel, goed en op tijd worden geholpen met de bestaande regelingen. Dat is wat de gemeente zelf in de hand heeft. Dit geldt ook voor de toegang.

- Bijzondere bijstand

Bijzondere bijstand is een belangrijk middel in het armoedebelief. Als er geen andere mogelijkheden meer zijn, kan op basis van de criteria 'bijzonder en noodzakelijk' maatwerk geleverd worden. De stad heeft niet meer het vertrouwen dat bijzondere bijstand wordt toegekend. Leenbijstand is voor veel mensen zelf geen optie. Willen geen lening aangaan omdat ze die niet kunnen afbetalen. Ze konden vooraf niet sparen, hoe kunnen ze het dan achteraf wel? Leenbijstand wordt ook aangeboden aan mensen zonder aflossingscapaciteit. Meedoeregeling erg waardevol.

- Eén regievoerder

In tegenstelling tot de toegang en zorg waar het beleid is dat er één regievoerder moet zijn, is bij Werk en Inkomen een tegenovergestelde beweging gemaakt. Mensen hebben geen eigen casemanager meer. Vragen worden beantwoord door degenen die toevallig de telefoon oppakt.

Gevolgen van het afschaffen van casemanagers: mensen worden niet meer gekend, zijn een nummer geworden. Wie de telefoon aanpakt werkt die vraag af, volgende keer is het iemand anders die de voorgaande geschiedenis niet kent. Er is geen overzicht meer op iemands situatie, geen maatwerk meer mogelijk.

- Zorgkosten

Zorgkosten blijven een probleem: eigen bijdragen en eigen risico. Mensen mijden zorg.

Mensen die niet aanvullend verzekerd kunnen zijn vanwege schulden: zij kunnen de extra zorgkosten niet betalen. Bijzondere bijstand zou ingezet moeten worden. Zorgverzekering geldt als toereikende voorliggende voorziening. Echter, niet alle zorg en hulpmiddelen worden volledig vergoed door de zorgverzekering. De kosten die niet vergoed worden door de zorgverzekering, zouden in aanmerking moeten kunnen komen voor bijzondere bijstand.

- Vervoerskosten

Vervoerskosten zijn voor veel mensen een probleem.

Een auto is niet aanwezig, tenzij deze (om medische redenen) noodzakelijk is. Bijzondere bijstand voor een fiets voor volwassenen heeft alleen kans als iemand verplicht een traject moet volgen of betaalde arbeid heeft. Openbaar vervoer is duur. Om mee te kunnen doen, heb je geld nodig om daar te kunnen komen. Heeft iemand geen geld voor vervoer dan is meedoen niet mogelijk. Een mogelijkheid om hier iets in te doen is de meedoenregeling openstellen voor vervoerskosten.

- Complexe regelgeving

Rigide beleid rondom maatregelen/intrekken uitkering. Complexe regelgeving. Inschrijfadres nodig voor uitkering, uitkering of inkomsten voor inschrijfadres. Regels te strikt toegepast. Menselijke maat, flexibiliteit, maatwerk.

- Toegankelijke informatie

Informatie die voor mensen van belang is, moet voor hen ook in een makkelijke vorm beschikbaar zijn. Gesprek medewerker-inwoner: geef alle informatie (bv voorschot), controleer of de gegeven informatie begrepen is, beantwoord vragen van klanten. Digitaal: maak een aparte website met alle informatie over uitkeringen. Op de huidige website van de gemeente Tilburg is veel informatie niet te vinden. Papier: zet informatie ook op papier. Niet iedereen heeft een computer of is digivaardig. In het kader van zelfredzaamheid en verantwoordelijk zijn, is het van belang dat mensen beschikken over informatie. Telefoonnummer vermelden waar mensen terecht kunnen met hun vragen: op de website, Nieuwsbrief Werk en Inkomen.

- Jongeren

Jongeren beginnen hun zelfstandige leven vaak met schulden of worden toe geleid naar schulden. Nieuwkomers vragen speciale aandacht. Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV-ers) krijgen wanneer ze 18 worden vanuit de gemeente woonruimte aangeboden. Echter zijn deze jongeren dan nog niet zelfredzaam, waardoor ze niet in staat zijn hun administratie en de rekeningen te begrijpen en betalen. Vervolg is opbouw van schulden. De woning kunnen ze vaak niet betalen. Er is vaak door hun leeftijd nog geen recht op huursubsidie en bijna altijd dienen ze rond te komen van enkel en alleen de studiefinanciering, omdat er van hen verwacht wordt een startkwalificatie te behalen. Door de hoge huur en vaste lasten houden ze te weinig over om van te leven, maar omdat ze student zijn kunnen ze ook geen beroep doen op de voedselbank. Zo worden deze jongeren door het huidige beleid direct toe geleid richting armoede

- Noodfonds Tilburg

Er zit € 25.000,- in deze pot om mensen in crisissituaties direct te kunnen helpen. Daarna wordt onderzocht of er andere of voorliggende voorzieningen zijn waar het geld teruggehaald kan worden. Zo niet, dan is het een gift. Intermediairs in de stad kunnen hier gebruik van maken. Er wordt nauwelijks gebruik gemaakt van dit fonds. In het verleden leidde het gebruik van deze pot achteraf vaak tot allerlei discussies. Daardoor gaan beroepskrachten liever naar een fonds waar ze veel sneller geholpen worden.

- Belastingdienst

Er ontstaan veel problemen door de Belastingdienst. Dit valt niet onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De gemeente kan wel een helpende hand bieden daar waar het buiten de schuld van de inwoners fout gaat.

- Preventief werken

Belangrijk om als stad preventief te werken. Signalen snel oppakken en zo snel mogelijk afhandelen. Door problemen en schulden niet op te laten lopen, wordt een veel zwaardere inzet op een later tijdstip voorkomen. Veel problemen blijven achter de voordeur. Die vroegtijdig opsporen en oppakken. In begin leidt dat misschien tot extra inzet en extra kosten, op de langere termijn voorkomt dat veel zwaardere problemen en duurdere oplossingen. Het is met name voor de mensen die het betreft, van grote waarde dat er problemen kunnen worden voorkomen.

ⁱ Het CBS meldt in het armoedesignalement dat in 2013 nog 10,3% van de ruim 7 miljoen huishoudens in Nederland arm waren, maar dat aantal loopt terug: in 2014 en 2015 moet rekening worden gehouden met armoedepercentages van resp. 10,2 en 10,1. Dit geldt niet voor Tilburg. Het aandeel huishoudens met een minimuminkomen in Tilburg is in 2014 in de Armoedemonitor 11,9%. Dit is een stijging ten opzichte van eerdere jaren. Het ligt voor het eerst boven de 11%.

ii Ook het CBS is nagegaan bij welke typen huishoudens sprake is van het hoogste risico op armoede. Dat blijken de huishoudens van eenoudergezinnen en alleenstaanden onder de 65 jaar. Bij deze huishoudens steeg het aandeel met een inkomen onder de lage-inkomensgrens in 2013 meer dan gemiddeld tot resp. 34% en 22%. Verder blijkt uit de cijfers dat niet-westerse huishoudens met 32% drie keer zoveel risico op armoede lopen dan gemiddeld en vier keer zoveel als autochtone huishoudens (7,5%). Bovendien heeft het lage inkomen bij niet-westerse huishoudens bijna zes keer vaker een langdurig karakter dan bij autochtone Nederlanders. Dat geldt ook voor de tweede generatie niet-westerse huishoudens, zij het in minder sterke mate. Huishoudens met een bijstandsuitkering moeten het vaakst rondkomen van een laag inkomen (78%). Op enige afstand volgen huishoudens het een arbeidsongeschiktheidsuitkering (30,6%) en een werkloosheidsuitkering (25,3%). Van de zelfstandigen heeft 13,4% een inkomen onder de armoedegrens. Bij huishoudens met inkomen uit loon komt dit aandeel uit op 4,2%.